

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Нова посилена угода між Європейським Союзом та Україною: чи посприє вона демократичній консолідації?

3 березня 2007 року відбулося вісім раундів переговорів між Євросоюзом та Україною щодо Нової посиленої угоди (НПУ). Ця угода стане вичерпним документом, що впровадить договірно-правову основу інтеграції, зближення й співпрацю в різних сферах, таких як політична реформа, верховенство права, права людини, прикордонний контроль, міграція, спільна закордонна та безпекова політика, зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Проте чи достатньою мірою нова угода сприятиме поживленню процесу демократичної консолідації України, який нині можна охарактеризувати як вкрай непевний? Чи слугуватиме поняття "посиленої" угоди моделлю для тих країн, яким наразі відмовлено в перспективі членства? Відповіді на ці питання шукала аналітик МЦПД Наталія Шаповалова у своїй статті для FRIDE (Мадрид) під час стажування за програмою European Foundation Centre

Нова посилена угода між Україною та ЄС стане прикладом дальшого "звуження" межі між Європейською політикою сусідства і Політикою розширення. Вона передбачатиме інтеграцію України в ЄС без визначення кінцевого результату цього процесу. Тимчасом як економічна інтеграція України в ЄС, реалізована через поглиблену вільну торгівлю, – основна мета НПУ, інша ключова мета – зміцнення демократії – недостатньою мірою підтримується відповідними інструментами. Найпотужніше знаряддя демократичної трансформації за межами ЄС – перспектива членства в поєднанні з копенгагенськими критеріями – на цьому етапі Україні не пропонують. Інші ж політичні стимули виглядають слабкими на тлі сильного й довготривалого бажання України стати членом Європейського Союзу. Розбіжності в поглядах країн-членів щодо можливих зобов'язань перед східною сусідкою поки що не на користь членства України в ЄС.

НПУ міститиме застосування елементів conditionality¹, запроваджених Європейською політикою сусідства щодо України, пропонуючи глибші економічні й політичні відносини як винагороду за політичні, економічні й законодавчі реформи. Перевага НПУ над ЄПС полягає в тому, що нова угода матиме обов'язкову юридичну силу з удосконаленою системою моніторингу й оцінки, що

¹ Принцип conditionality – можливість переходу до нових етапів інтеграції за умови виконання попередніх завдань.

збільшуватиме шанси на успішну імплементацію угоди.

За допомогою поглибленої вільної торгівлі ЄС намагається використати лібералізацію як інструмент для зміцнення демократичного врядування. Відкриття ринків ЄС для України залежатиме від реформування багатьох секторів державного управління. Навіть більше, поглиблена вільна торгівля сприятиме розширенню міжлюдських та інституційних контактів, зокрема посиленню бізнес-контактів внаслідок поживлення економічної діяльності та активнішої мобільності людей внаслідок полегшеного доступу до дешевих авіаперевізників.

НПУ посилить компонент соціалізації як невід'ємну частину демократизації. Угода передбачає інтенсифікацію політичного діалогу, а також збільшення контактів між людьми в таких сферах, як культура, освіта, дослідницька робота і розбудова громадянського суспільства. НПУ стане першою угодою між ЄС і третьою європейською країною, що міститиме окремий розділ про громадянське суспільство, роль якого буде посилена правом надавати рекомендації спільним органам України та ЄС. Питання щодо того, чи посприє НПУ усуненню головної перешкоди для контактів між людьми – вимоги мати візу громадянам України, що подорожують до ЄС, – залишається відкритим. В ЄС бракує одностайності з цього питання. Перспектива безвізового режиму могла б стати надзвичайно потужним стимулом, оскільки від цього виграв би кожен українець.

Незважаючи на цілу низку інструментів посиленого моніторингу й conditionality, використаних у НПУ, угода не стане ефективною альтернативою європеїзації, стимульованою перспективою членства. Програму всебічного реформування, закладену в НПУ, навряд чи буде виконано в Україні, де з часів демократичного прориву 2005 року жодних суттєвих демократичних реформ впроваджено не було, якщо Україні не будуть запропоновані потужні політичні стимули, як-от перспектива членства або щонайменше безвізовий режим. Тільки такі заходи, ймовірно, зможуть змусити розрізнені політичні еліти приборкати свої особисті амбіції задля питань загальнодержавного масштабу. ■

FRIDE – це дослідницький центр, завданням якого є генерування кращих і найбільш інноваційних ідей щодо ролі Європи на міжнародній арені. Організація прагне перейти на новий етап у профільних дослідженнях з питань миру, безпеки, прав людини, розвитку демократії, гуманітарної допомоги, а також сформувати дискусію в урядових і неурядових інститутах завдяки жорсткому аналізу, що ґрунтується на цінностях справедливості, рівності і демократичності.

Від часу заснування 1999 року FRIDE організувала або брала участь у створенні і розробленні найрізноманітніших проектів, які сприяли не лише активному вкладу FRIDE у дискусії та аналізи, а й розвитку ідей безперервного впливу.

Повну версію цієї статті можна завантажити на http://www.fride.org/descarga/WP62_Ukraine_UE_ENG_jun08.pdf.

Для отримання повнішої інформації звертайтеся до експерта МЦПД Наталії Шаповалової телефоном (380-44) 484-4400 або електронною поштою: nshapovalova@icps.kiev.ua.

**Шановні читачі!
Наступний Вісник Центру
очікуйте 8 вересня**